kasvav vastolu Jakobsoni tõusva ägeduse vastu, mis J.-i rahuarmastavale, apolitilisele iseloomule ei meeldinud.

Siit peale algas lõhe eesti rahvuslikkude tegelaste vahel, mis senikaua eemalolijaile vähem silma paistis, kui tõusval vastasrinnal oma häälekandjat ei olnud. Kui aga C. R. Jakobson, kes vaheajal Vändrasse oli elama asunud, 1878 loa sai Viljandis »Sakalat« välja andma hakata, puhkes võitlus alalhoidliku J.-i ja käremeelse Jakobsoni vahel avalikult. See võitlus läks ajalehtedest üle Eesti Kirjameeste Seltsi, Aleksandri kooli asjasse ja muude rahvuslikkude ettevõtete alale. Mitmed rahvamehed, nagu Hurt ja Kreutzwald, kes »Sakala« ilmumisel J.-i »Eesti Postimehest« kui liiga alalhoidlikust lehest olid võõrdunud, pöördusid nüüd tagasi J.-i poolehoidjate hulka. Selle võitluse ägedus ja ärevus aitas selleks vististi suurelt osalt kaasa, et J.-i tervis enneaegu murdus. Veel 1879 võttis ta teise üldise eesti laulupeo toimepanemisest täie hooga osa, kuid järgmisel a. tabas teda rabanduslöök, mis tema avalikkude tegelaste reast välja lõi. Ihuarst dr. Hirschi, väimehe dr. Rosenthali ja poja dr. Eugen Jannseni hoolsal ravitsusel elas J. veel 10 a., aga see oli enam tegevuseta varjuelu. 1. VI 1890. a. kustus J.-i elu. Ta puhkab Tartu Maarja surnuaial oma abikaasa kõrval, kes a. enne teda oli surnud. Tänulik »Vanemuise« selts, kelle asutaja, kauaaegne esimees ja laulujuht J. oli olnud, püstitas temale hauasamba.

Tema töö ulatuse ja mõju järele tuleb J.-i meie suuremate rahvapoegade sekka arvata, kes eesti rahva tõusu tema praegusele seisukohale, riiklikule iseseisvusele ette valmistanud. J.-i tegevust ja isikut tuleb seda kõrgemalt hinnata, et see kõik isiku poolt tuleb, kes selleks ette valmistus ainult oma enese energia ja suurte annete varal.

A. Jürgenstein, Arvustuslised kirjatööd I (1919), lk. 103—47 ja sama autori mitmed väiksemad artiklid J. W. Jannseni elust (E. Kirj. 1914, 1916 j. m.); Post. alb.; P. Ruubel, Poliitil. ja ühiskondl voolud Eestis (1920); Kampmann, Peaj. IIII, 285–313. *A. J.*

JANNSEN, Lydia, vt. KOIDULA.

JANS, Johan, politiline tegelane, sünd. 26. I 1880 Tartumaal Aakre v. vabadiku pojana. Õppis Rõngu klk.-koolis, oli a. 1898 Tartus telegrafisti-ameti õpilaseks ja sai 1900. a. Tallinnas telegrafistiks. Aa. 1901—04 oli ta Varssavis sõjateenistuses, millest haiguse pärast lahkus. Selle järel astus J. »Oleviku« toimetusse ja töötas siin lehe kinnipanemiseni 1905. a. detsembris. Karistussalkade eest põgenes J. Soome, kuid tuli sealt peagi tagasi ja toimetas 1906. a. novembrist 1907. a. märtsini pahempoolset ajalehte »Hommik«, istudes neil ajul ühenduses Budbergi tapmise looga ühe kuu vanglas. Õppis edasi ajalehtedele kaastööd tehes Tartus, õiendas 1908. a. matemaatika kodu-kooliõpetaja eksami, kuid ei pääsnud politilise ustavusetuse tõttu õpetajaks. 1908. a. läks J. Tallinna telegraafimehaanikuks, õiendas 1911. a. eksternina küpsuseksami ja siirdus Tartu ülikooli õigusteadust õppima, astudes üliõpilasselts »Ühenduse« liikmeks. 1913. a. sai J. töö eest »Ühiskondlikud tööd Venemaal« kuld-auraha. Ülikooli lõpetamise järel a. 1915 astus J. sõjapõgenejate organisatsiooni »Съверопомощь'i« teenistusse ja ajas samal ajal Põhja-Balti komitee sekretärina selle asju, Eesti huvide eest välja astudes, mille tagajärjel tekkinud konfliktid teda varssi sundisid neist ameteist loobuma. 1916—17 töötas J. Tallinnas vann. advokaadi abina ja valiti 1917. a. suvel Tartu maakonnavalitsuse esimeheks. Viimases ametis tuli tal teravasti kokku põrgata enamlastega, kes ta kahel korral vangistasid. 1918. a. jaanuaris mõisteti J. tribunaalikohtu otsuse põhjal poolteiseks kuuks vangi, kuid vabastati enne tähtaega Eesti sõdurite poolt. Okupatsiooniaja lõpul pääsis J. jälle maakonnavalitsuse esimehe kohale tagasi ja käis 16.—18. XI 1918 Riias Baltimaade Saksa ülemkomissari Aug. Winnig'iga läbirääkimisi pidamas, mis niivõrra tagajärgi andsid, et Berliinist nõusolek saadi Eesti Ajutise Valitsuse saatkonna päralejõudmiseni Eestimaa valitsemist eestlastele üle andma hakata. Enamlaste pealetungimisel siirdus J. Tallinna ja oli 1919. a. jaan. lühikest aega »Sotsiaaldemokraadi« peatoimetajaks. Sotsiaaldemokraatide nimekirja järgi valiti J. Asutavasse Kogusse, võttis osa selle töist ja vähemal määral ka I ja II Riigikogu tegevusest, mille liikmeks ta oli, võideldes eriti võõrandatud mõisade eest tasu maksmise vastu. Kohtupalati otsuse põhjal istus J. a. 1923 ühe kuu türmis selle eest, et ta 1919. a. Harju Panga tegelasi »Sotsiaaldemokraadis« oli avantürismis süüdistanud. Tartu maakonna nõukogu liikmena ja selle juhatajana on J. omavalitsuslikust tegevusest agarasti osa võtnud ja mitmeid asutisi aidanud ellu kutsuda (näit. juriidilise büroo Tartu maakonnavalitsuse juures, Tartumaa Panga a. 1919, omavalitsuste kinnitus-a. s. »Oma« a. 1920 j.t.). 1922. a. peale toimib J. Tartus vannutatud advokaadina. J. on kaastööd teinud paljudele ajalehtedele ja ajakirjadele (Üliõpilaste Leht, Vaba Sõna, Õigus). Ka on tema toimetusel Ernst Haeckeli 80-a. sünnipäeva puhul ilmunud koguteos »Loodus ja inimene« (1914) ja lisana sellele artikkel saksakeelses